

Rituál těla u kmene Nacirema

Cíle

studenti

- dokážou nahlédnout zvyky euroamerické civilizace zvnějšku
- uvědomují si relativnost a podmíněnost kulturních zvyků a rituálů
- uvědomují si, že návyky a vzorce, které se nám jeví samozřejmé, se zvnějšku tak jevit nemusí

Velikost skupiny

libovolná

Čas

50 minut

Pomůcky

- kopie textu Rituály těla kmene Nacirema pro všechny studenty
- tužky, papír

Popis / postup

1. Sdělte studentům, že cílem aktivity je dozvědět o zvláštních rituálech jednoho severoamerického kmene.
2. Rozdejte studentům kopie textů a vyzvěte je, aby se po jeho přečtení individuálně písemně vyjádřili k naciremským rituálům.
  - Jak se vám jeví rituály těla kmene Nacirema?
  - Které jejich zvyky vám připadají nejpodivnější a proč?
  - Připadají vám některé zvyky zbytečné, kruté, nesmyslné? Proč?
  - Jak byste zhodnotili naciremské rituály z hlediska našich vzorců chování, zvyků, hodnot?

Rituál těla u kmene Nacirema

3. Asi po 25 minutách požádejte o přečtení několika vyjádření studentů. (Pokud budou číst všichni studenti, doba aktivity se podstatně prodlouží. Vyjádření co nejširšího spektra názorů v minimálním čase dosáhnete otázkami: Má někdo zcela jiný názor? Je ještě něco jiného, co vám přišlo zajímavé atp.)
4. Vyzvěte studenty, aby si přečetli jméno kmene pozpátku. Co se stalo? Studenti ať si přečtou text ještě jednou a hledají, které „americké“ rituály jsou ve skutečnosti popsány.

Hodnocení / reflexe

Diskutujte se studenty o jejich pocitech, když se dozvěděli fakt, že se v textu vlastně jedná o Američany. Vyzvěte je, aby se sami pokusili definovat účel, jaký aktivita měla. Další možné otázky a úkoly:

- Pokuste se vyjmenovat, co může příslušníky jiných kultur na naši překvapovat?
- Pokuste se vyjmenovat co nejvíc rituálů evropské kultury (jídlo, oblečení, hygiena, namlouvání, sexuální zvyklosti, úloha žen a mužů, způsoby komunikace ad.). Dají se všechny naše rituály racionálně vysvětlit, nebo je děláme pouze proto, že „se to tak dělá odnepaměti“?
- Setkali jste se někdy na zahraničních cestách se zcela odlišnými rituály? Jakými?
- Myslíte si, že lze jeden způsob „obývání světa“ považovat za lepší? Proč?
- atp.

Rituál těla u kmene Nacirema

Text 1.2

Horace Miner: Rituály těla u kmene Nacirema

Naciremové jsou málo známým severoamerickým kmenem, žijícím v oblasti vymezené na severu sousedním kmenem Krí, na jihu a východě kmene Jakí, Tarahumara a Aravak. Magické praktiky Naciremů jsou příkladem extrémního lidského chování. Jejich kultura je charakterizována vysoce vyvinutým obchodem; mnoho času tráví hospodářskými činnostmi, zbytek v obřadech, v nichž se spotřebovává i část plodů zmíněných činností. Ohniskem obřadní činnosti je lidské tělo, jehož vzhled a zdraví je hlavním předmětem zájmu v životě Naciremů. Na tom ovšem není nic neobvyklého – jedinečné jsou však zvláštní obřady, mající za cíl změnit lidské tělo – jeho barvu, pach i tvar – a s nimi spjatá životní filosofie.

Zásadní víra, na níž spočívá celý společenský systém Naciremů, je ta, že lidské tělo je ošklivé a přirozeně tíhne k slabosti a nemoci. Jedinou nadějí člověka, odsouzeného k životu v takovém těle, představuje odvracení těchto nežádoucích jevů prováděním zvláštních očišťovacích obřadů. Každá domácnost Naciremů má jednu či více zvláštních svatyní, zasvěcených tomuto účelu. Mocnější jedinci jich mají ve svém domě více – bohatství domu je doslova měřeno počtem takových obřadních středisek v něm. Svatyně bohatších příslušníků kmene mají stěny z kamene, svatyně chudších jsou obloženy kameninovými destičkami. Obřady v těchto svatyních nemají charakter rodinný, nýbrž soukromý a tajný. Hovoří se o nich pouze s vlastními dětmi, a to jen během období, kdy jsou do těchto obřadů zasvěcovány. Ústředním bodem svatyně je schránka, zabudovaná do zdi svatyně. V ní jsou uložena četná kouzla a lektvary, bez nichž by naciremský jedinec nemohl dál žít. (Tato kouzla vyrábějí medicinmani, od nichž je lze získat za určitou odměnu.) Po použití není zbytek medicíny vyhozen, ale uložen právě zde. Na každou nemoc se používá specifický lék a nemocí (ať už skutečných či domnělých) je u Naciremů spousta – proto je schránka stále přeplněna. Kouzelných balíčků je tolik, že si lidé často nepamatují jejich účel, a bojí se je proto znovu otevřít. Jde spíš o to, že přítomnost starých léků ve schránce nějakým způsobem ochraňuje uctíváče, který před schránkou provádí očišťovací tělesné obřady. Pod schránkou je nádobka

Rituál těla u kmene Nacirema

s rituálně čistou (posvátnou) vodou, kterou dodávají kněží z místního Vodního chrámu; touto vodou se uctívač po vstupu do svatyně omývá. Denně se zde vystřídají postupně všichni členové rodiny.

Naciremové jsou téměř patologicky fascinováni ústy, k nimž chovají posvátnou úctu a jejichž stav má prý nadpřirozený vliv na všechny společenské vztahy v kmeni. Naciremové věří, že kdyby neprováděli zvláštní obřady očišťování úst, zuby by jim vypadaly, dásně stále krvácely, čelisti se scvrkly, přátelé by postiženého opustili a partneři zavrhli. Věří rovněž, že mezi stavem ústní dutiny a charakterem člověka existuje úzký vztah – např. obřadní omývání úst prý podporuje jeho mravní sílu. Během obřadu očišťování úst si jedinec vloží do úst malý svazeček kančích štětín spolu s kouzelnou trestí a ve vysoce ritualizované sérii gest jím v ústech pohybuje. Vedle provádění každodenního soukromého očišťovacího obřadu Naciremové 1 – 2x ročně vyhledají tzv. „svatého muže úst“, což je magii praktikující specialista, co do prestiže v kmeni stojící hned pod medicinmanem.

„Svatý muž úst“ vlastní působivou sadu nástrojů: vrtáky, šídla, bodce a háčky, jimiž vymítá zlo z pacientových úst sotva uvěřitelným obřadným trýzněním. Otevře pacientova ústa a s pomocí výše uvedených nástrojů zvětší všechny otvory v zubech vzniklé, do nich pak vloží kouzelnou substanci. Pokud v zubech žádné přirozené otvory nejsou, prostě je v jednom nebo i více zubech vydlabe, aby mohl nadpřirozenou hmotu aplikovat. Účelem této „péče“ je zastavit rozklad v ústech pacienta, a zajistit mu tak přátele. To, že se lidé k „svatému muži úst“ každoročně vracejí navzdory tomu, že se jim zuby kazí dál, ukazuje na extrémně posvátný a v tradici pevně zakotvený charakter tohoto obřadu. Z nadšení, s nímž „svatý muž úst“ dloube šídlem do obnaženého nervu, by bylo možno soudit na jistou míru sadismu. Pokud by se tato hypotéza prokázala, objevil by se velmi zajímavý společenský vzor, neboť většina populace naopak vykazuje jasně masochistické sklony.

Zvláštní součástí každodenního očišťovacího obřadu, vyhrazenou pouze mužským příslušníkům kmene, je rituální škrábání a drásání povrchu tváře zvlášť k tomuto účelu vyrobeným ostrým nástrojem. I ženy mají svůj zvláštní obřad, který provádějí jen přibližně čtyřikrát za lunární měsíc. Nicméně co ztrácejí na frekvenci, to dohánějí barbarstvím, s nímž přitom postupují: součástí obřadu je takřka hodinové pečení hlavy v něčem, co připomíná malou pícku.

Rituál těla u kmene Nacirema

Vážněji nemocní musí být léčeni složitěji v jejich chrámu, zvaném latipso. Zdejší obřady jsou tak drsné, že je takřka zázrak, že valná část skutečně nemocných se po takové léčbě vůbec zotaví. Malé děti, které dosud nejsou zcela indoktrinovány, se sem bojí vstoupit, ale dospělí jsou žádostivi toto očistění podstoupit – pokud si to mohou dovolit.

Do chrámu totiž nikdo není vpuštěn bez bohatého daru strážcům – i kdyby byl sebemocnější. Rovněž po obřadu, před propuštěním z chrámu, většinou něco daruje. V chrámu je prosebník nejdříve vysvlečen donaha. Ve všedním životě se Naciremové vyhýbají odhalování těla a přiznávání jeho přirozených funkcí: koupou se a vyměšují jen v soukromí své svatyně. Tomuto ritualizovanému očišťování není skoro nikdy přítomen ani nejbližší partner. Po nástupu do latipso tudíž nastává psychologický šok: jedinec náhle ztrácí tělesnou intimitu, octne se úplně nahý a musí se (dokonce za asistence zvláštních „kněžek“, jež jsou jakousi obdobou vestálků) vyprázdnit do posvátné nádoby.

Jeho exkrementy jsou pak použity medicinmanem k určení povahy a dalšího průběhu nemoci. Následuje několikadenní trýznění: vysoce trénované „vestálky“ prosebníka vždy ráno vzbudí a bolestivě převalují jeho tělo po tvrdém lůžku a omývají je; jindy vkládají do jeho úst kouzelné hůlky nebo ho nutí jíst údajně léčivé substance. Čas od času přijdou medicinmani a vrazí pacientovi do těla posvátné jehlice. Skutečnost, že tyto obřady často neléčí, ale naopak mohou člověka i zabít, nikterak neumenšuje víru Naciremů v jejich blahodárnost a v moc medicinmanů.

Jiným typem magického léčitele u Naciremů je tzv. „naslouchač“, který má schopnost vyhnat zlé duchy z hlavy očarované osoby. Podle tamější víry mohou rodiče očarovat své vlastní děti. Zvláště matky během zasvěcování do očišťovacích obřadů snadno uvalí na své dítě kletbu. Protikouzlo „naslouchače“ je pozoruhodné tím, že nebývá spjato s žádným zvláštním obřadem: pacient prostě sdělí „naslouchači“ všechny své starosti a úzkosti, na které si od narození pamatuje. Naciremové přitom projevují podivuhodnou paměť: jsou s to si vybavit frustrující zážitky z kojeneckého období, a někteří jedinci si vzpomenou i na traumatické zážitky při porodu.

Některé magické praktiky Naciremů vycházejí z jejich estetického cítění, ale takřka všechny se zakládají na pronikavé averzi k lidskému tělu a jeho přirozeným funkcím. Často se provádí rituální půst (mající za cíl zhubnutí obtloutlých), nebo jsou naopak pořádány slavnostní hostiny (s cílem ztloustnout).

Rituál těla u kmene Nacirema

Velký význam se přisuzuje velikosti a tvaru ženských prsů. Obecná nespokojenost s jejich vzhledem se projevuje ve skutečnosti, že ideální tvar je prakticky mimo rozsah přirozených možností. Vyskytne-li se žena postižená takřka nelidskou hypertrofií prsů, je tak uctívána, že se slušně uживí prostě tím, že putuje ze vsi do vsi a dovoluje soukmenovcům, aby na ni za poplatek civěli.

Rovněž další přirozená tělesná funkce – rozmnožovací – je ritualizována a vykázána z veřejného života. Pohlavní styk je v konverzaci tabuizován. Ženy často vyvíjejí úsilí vyhnout se těhotenství užíváním magických prostředků či omezením styku na určité lunární fáze, takže k početí dochází vskutku poměrně vzácně. Těhotné ženy se často oblékají tak, aby svůj stav skryly. Porod probíhá tajně, bez asistence přátel či příbuzných a většina žen své děti ani nekojí.

Naciremové jsou posedlí magií. Stěží lze pochopit, jak mohli pod břemeny, která si sami naložili, tak dlouho přežít. Nicméně, jak říká slavný antropolog Bronislaw Malinowski: „Když shlédneme zdaleka a z vysoka, z výšin bezpečí naší rozvinuté civilizace, připadá nám magie surová a nesmyslná. Avšak bez její pomoci a vedení by náš předek nezvládl své životní problémy tak, jak se mu to podařilo, a ani by nepokročil k vyšším stadiím civilizace.“

Češi nekrást tady

Cíle

studenti

- si uvědomují, odkud pochází nedůvěra vůči cizincům
- chápou, že konání jednotlivce ovlivňuje vnímání skupiny
- chápou neadekvátnost paušalizace a generalizace
- uvědomují si, že žádná skupina není zcela homogenní, není složena z naprosto stejných jedinců
- jsou schopni popsat pocity

Velikost skupiny

libovolná

Čas

40 minut

Pomůcky

- zvětšený nápis Češi nekrást tady
- karty s rolemi

Popis / postup

1. Vyvěste zvětšený plakát Češi nekrást tady na viditelné místo a sdělte studentům jeho „historii“, zdůrazněte jeho autentičnost.
2. Vyžádejte si 4 studenty pro ztvárnění jednotlivých rolí a rozdejte jim nastříhané karty s rolemi. Nechte jim asi 5 minut na přípravu role. Zároveň určete 4 speciální pozorovatele, kteří budou pozorně sledovat vždy jednu postavu ztvárňované situace a zapisovat její argumenty, reakce, emoce.
3. Během přípravy herců se můžete ptát ostatních studentů (kteří budou tvořit obecenstvo).
  - Setkali jste se někdy s podobným plakátem v zahraničí? Jaké ve vás vyvolal pocity?
  - Existují obdobné plakáty u nás? Víte například o tom, že ještě donedávna zakazovaly podobné cedulky Romům vstup do restaurací?

Češi nekrást tady

4. Dejte signál k počátku „hry“.
5. Ve chvíli, kdy herci vyčerpají svou přípravu, diskuse vážne nebo se začíná nekonstruktivně opakovat, vyzvěte „rakouského starostu“, aby nechal o nápisích hlasovat, zaznamenejte výsledek hlasování a ukončete hru.
6. Vyzvěte speciální pozorovatele, aby stručně a pokud možno neutrálně popsali jednání jednotlivých postav.

Hodnocení / reflexe

Reflexi začněte dotazy na jednotlivé herce, jak se cítili ve svých rolích, co jim připadalo náročné, do jaké míry se ztotožnili s postavami atp.

Pak vyzvěte obecenstvo, aby se vyjádřilo k tomu, co vidělo.

- Jak se vám líbilo představení?
- Se kterou postavou byste se (ne)ztotožnili? Jaké argumenty vás nejvíce zaujaly? Který herec byl podle vás nejpřesvědčivější?
- Souhlasíte s výsledkem závěrečného hlasování? Jak byste hlasovali vy a proč?

Potom diskusi nasměrujte k obecnějším problémům paušalizace a generalizace:

- Jak byste se cítili, kdybyste v obchodě v cizí zemi viděli podobný nápis? Bylo by vám příjemné v tomto obchodě mluvit česky?
- Myslíte si, že v obchodech kradli všichni Češi, nebo jen někteří? Myslíte si, že jsou podobné cedule efektivní? Domníváte se, že podobný nápis odradil lidi, kteří chtěli v západních prodejnách krást? Nebo pouze ponížil turisty z Čech?
- Vidíte nějakou souvislost mezi následujícími výroky?

Češi kradou v obchodech. Ukrajinci jsou mafiáni. Dívky myslí jen na parádu. Francouzi/Němci/Poláci/Rusové/Dánové... jsou opilci. Romové devastují byty. Mladí lidé berou drogy. Vietnamci pašují zboží. Učňové jsou rasisti. Němci jsou puntičkáři. Muslimové jsou teroristi.

Češi nekrást tady

- Jak byste proti nim argumentovali? Znamená příslušnost člověka k nějaké skupině (etnické, náboženské, kulturní aj.), že je ve všem úplně stejný jako ostatní členové skupiny? Znamená fakt, že několik příslušníků určité skupiny kradlo, automaticky to, že kradou všichni členové této skupiny?
- Je možné si na základě jedné negativní zkušenosti s konkrétními lidmi vytvořit jasnou představu o skupině, ke které patří? Proč právě etnická příslušnost hraje takovou roli?
- Pokuste se na základě zkušeností z této aktivity vysvětlit pojem generalizace.

Tento nápis se na začátku 90. letech objevil u vstupu do řady obchodů a supermarketů v Německu a Rakousku.

ČEŠI
NEKRÁST TADY!

Karty s rolemi *(k okopírování pro účastníky)*

Starosta příhraničního rakouského města

Inicioval jsi schůzku, na níž chceš vyřešit kontroverzní situaci s nápisy.

Ty celou hru začínáš. Oznam přítomným, že hodláte prodiskutovat otázku protičeských nápísů, které se objevily v řadě obchodů. S nápisy v principu nesouhlasíš, ale cítíš povinnost hájit práva svých občanů. Je ve tvé pravomoci dát nápisy odstranit, ale chceš nejdřív znát názory obchodníků, kteří nápisy vyvěsili. Na konec nech účastníky hlasovat, zda jsou pro nebo proti odstranění nápísů.

Obchodník 1

Starosta tě pozval, aby s tebou prodiskutoval otázku protičeských nápísů.

Po otevření hranic s Československem se v obchodě nápadně začalo ztrácet zboží. Jednou jsi při krádeži přistihl Čecha, ale několikrát byli viníkem drobných krádeží jiní. Máš však tušení, že ztracené zboží souvisí nejvíce s Čechy, a proto ses po vzoru svých kolegů rozhodl vyvěsit nápis. Nezdá se ti ale, že by se situace po vyvěšení cedule zlepšila.

Obchodník 2

Starosta, kterého jsi nevolil a nesouhlasíš s jeho liberální a „pseudohumánní“ politikou, tě pozval, pravděpodobně tě chce napadat za vyvěšení cedule „Česi nekrástej tady“.

Dokud byli Češi pevně uzavřeni za „železnou oponou“, byl klid. Čecha si při krádeži nikdy přímo nezastihl, ale jsi přesvědčen, že ztracení zboží mají na svědomí oni. Navíc spousta tvých kolegů obchodníků má s Čechy špatnou zkušenost. Nyní s přívalem turistů z Čech máš strach o nejen své zboží, ale i o svou bezpečnost a o bezpečnost svých blízkých. Ideální řešení by bylo, kdyby se omezil příval českých turistů, ale úřady pro to podle tebe dělají málo. Vyvěšení cedule je pro tebe zcela právoplatná obrana, když už nemůžeš přístup do svého obchodu Čechům a dalším lidem z Východu úplně zakázat.

Starosta příhraničního českého městečka

Starosta spřáteleného městečka v Rakousku tě pozval na jednání, chce zřejmě řešit krádeže Čechů v rakouských obchodech.

Samozřejmě tě mrzí několik prokázaných případů, kdy byli Češi přistiženi při krádeži v rakouských obchodech. Na druhou stranu jsi přesvědčen, že jen mizivé procento turistů z Čech jezdí do Rakouska skutečně krást. Nelze všechny Čechy házet do jednoho pytle. Nemůžeš svým rakouským kolegům radit, ale sám bys ve svém městě obdobné nápisy nestrpěl. Doma jako starosta ostře vystupuješ proti občasným hlasům, že bohatí Rakušáci se jezdí do vašeho městečka „vyžírat“. Mnohem raději bys jednal o konstruktivních plánech do budoucna, jako např. o plánovaném společném sportovním dni, o připravované společné oslavě čarodějnic, o výměně žáků a studentů škol apod.

Vidět věci rozdílně!

Cíle:

studenti

- uvědomují si existenci rozdílných způsobů vnímání, posuzování, hodnocení jednotlivých lidí
- chápou nebezpečí snahy jedné skupiny diktovat svůj názor druhým

Velikost skupiny

12+

Čas

30 minut

Pomůcky/příprava

- sada deseti obrázků (např.: uměleckých děl, módního oblečení, momentek různých sportů, záběrů měst, venkova, divoké přírody, koncertů populární hudby, klasických koncertů, lidových souborů, kaváren, ...).
- papír a tužky pro každého studenta, arch balicího papíru a fixy pro každou skupinu. Tabule, křídly.

Popis / postup

1. Rozvěste obrázky po třídě a označte každý číslem či písmenem.
Vyzvěte studenty, aby si je prohlédli, ale nediskutovali o nich s ostatními.
Dále studenty požádejte, aby samostatně seřadili obrázky podle toho, jak se jim líbí.
Poté požádejte jen několik studentů, ať ostatním prozradí svou volbu na prvních místech. Pořadí zvolených obrázků zaznamenejte na tabuli.
2. Poté začněte s diskusí o významu rozhodnutí jednotlivců a o tom, na čem stavíme svá rozhodnutí:
  - Rozhodovali se studenti podle zobrazeného předmětu (činnosti, místa), nebo na základě jeho technické a umělecké hodnoty?
  - Zvolili někteří jiná hlediska?

Vidět věci rozdílně!

- Jsou některá kritéria správná a jiná špatná?
  - Je některé pořadí obrázků „správné“? Jsou tedy jiná pořadí více či méně „nesprávná“?
3. Nechejte studenty vytvořit trojice či čtveřice. Sdělte jim, že skupiny mají za úkol vymýšlet, co se stane, jsou-li ve společnosti některé názory, úhly pohledu, preference prohlášeny za správné a jiné za nesprávné. Skupiny se o své závěry podělí s ostatními a vy je запиšete na tabuli. Dále pokračujte diskusí nad závěry skupin a diskusí o obtížích, s nimiž se v průběhu cvičení setkaly.
  4. Požádejte studenty v opět stejných skupinách, aby vymýšleli osobní a společenské důsledky ochoty respektovat rozdíly v názorech, úhlech pohledu, ve vkusu a preferencích. Skupiny se pak opět o své nápady podělí a vy je zaznamenejte na tabuli. Společně pak analyzujte rozdíly mezi dvěma vzniklými výčty důsledků a výsledky zaznamenejte.
  5. Znovu ve stejných skupinách diskutujte následující otázky:
    - Existují určité názory, úhly pohledu či preference, které by společnost neměla nebo nemá tolerovat?
    - Jaká kritéria by měla společnost používat při rozhodování, zda tyto názory postavit, či nepostavit mimo zákon?
    - Kdo může mluvit za „společnost“?
  6. Skupiny se zas o své názory podělí a vy je zaznamenejte na tabuli.

Hodnocení / reflexe

Pokračujte diskusí celé třídy. V diskusi se můžete dotknout otázek spojených s rasismem, sexistickými postoji, nenávistí k lidem, dětskou pornografií... Hlavní témata diskuse:

- Jak společnost usiluje o nalezení rovnováhy mezi snahou zajistit svobodu jednotlivce a nutností dodržovat určité společenské normy?
- Uvědomění si rozdílného vnímání, posuzování, hodnocení jednotlivých lidí.
- Uvědomění si skutečnosti, že se tak děje na základě jejich rozdílného světového názoru, pohledu na svět apod.
- Uvědomění si nebezpečí snahy jedné skupiny diktovat svůj názor druhým.

Zdroj: Pike G., Selby D.: Cvičení a hry pro globální výchovu 1., Portál, Praha, 2000.

Občané „druhé kategorie“

Cíle

studenti

- rozumí faktorům, které ovlivňují postavení jedince ve společnosti
- chápou mechanismus, kterým vzniká veřejné mínění
- uvědomují si, jak kolektivní stereotypy zkreslují vnímání jedinců

Velikost skupiny

libovolná

Čas

50 minut

Pomůcky

sada karet občanů „2. kategorie“ pro každou dvojici

Popis / postup

1. Pomocí metody brainstormingu hledejte se studenty faktory, které ovlivňují postavení jedince v současné západní společnosti. Všechny nápady a myšlenky zapisujte na tabuli a poté požádejte studenty, aby z nich vybrali šest nejdůležitějších aspektů.
2. V další části aktivity vyzvěte studenty k vytvoření dvojic. Každá dvojice dostane sadu karet (s charakteristikou osob), kterou má za úkol roztřídit na škálu – od občané „I. kategorie“ až po občané „II. kategorie“. Vysvětlete studentům, že rozdělovat karty na škálu mají podle veřejného mínění, nejčastějšího úsudku, názoru většiny lidí společnosti.
3. Kartu s charakteristikou lidí, které společnost hodnotí jako vysoce postavené, zařadí blízko konci s označením „občané I. kategorie“, a naopak lidi, kteří mají často nízké postavení, pak blíže konci „občané II. kategorie“. Některé karty mohou být na stejném místě společně apod.

Občané „druhé kategorie“

4. Po dokončení práce dvojic vyzvěte studenty k vytvoření větších skupin (šestic), aby mohli výsledky své práce společně prodiskutovat, nalézt významné rozdíly apod. Poté seznámte skupiny s doplňujícími informacemi k charakteristikám některých osob:
- č. 1 je lesbička a veřejně se aktivně podílí na obraně práv homosexuálně orientovaných lidí
  - č. 5 byl odsouzen za podvod
  - č. 7 je bývalá emigrantka a má dostatečný příjem z restituce rodinného majetku
  - č. 9 se nehlásí k romskému původu a je velice úspěšná herečka
  - č. 11 pochází z rodiny volyňských Čechů a v ČR nemůže nalézt uplatnění v profesi
  - č. 19 má bílou ženu a adoptovali společně tři romské děti
5. Diskutujte se studenty, zda se pohled na tyto lidi výrazně změnil po seznámení se s novými informacemi, a proč. Můžete je též vybídnout k tomu, aby se pokusili zařadit sami sebe na místo na škále, kde by se pravděpodobně mohli ocitnout za dvacet let.

Hodnocení / reflexe

V diskusi se zabývejte mechanismy, jakými vzniká veřejné mínění a jak může tento názor většiny ovlivnit život jedince (z obou kategorií).

Zdroj: upravená aktivita z knihy G. Pike, D. Selby: Cvičení a hry pro globální výchovu 2., Portál, Praha 2000.

Karty občanů „druhé kategorie“

1. Běloška, žena, ředitelka marketingu, narozená v USA	11. Běloška, žena, lékařka, narozená v Kazachstánu
2. Rom, muž, kopáč, narozený v České republice	12. Asiat, muž, kuchař, narozený ve Vietnamu
3. Asiatka, žena, vědecká pracovnice, narozená v Indii	13. Běloch, muž, stavební dělník, narozený na Ukrajině
4. Romka, žena, matka v domácnosti, narozená na Slovensku	14. Arab, muž, směnárník, narozený v Německu
5. Běloch, muž, ředitel podniku, narozený v České republice	15. Běloška, žena, matka v domácnosti, narozená v České republice
6. Běloška, žena, sekretářka, narozená v Rusku	16. Běloška, žena, učitelka, narozená v Polsku
7. Běloška, žena, nezaměstnaná, narozená v České republice	17. Žid, muž, psychiatr, narozený v České republice
8. Asiatka, žena, prodavačka ve stánku, narozená ve Vietnamu	18. Židovka, žena, teoložka a překladatelka, narozená v České republice
9. Poloviční Romka, žena, zpěvačka, narozená v České republice	19. Černoch, muž, lékař, narozený v Zimbabwe
10. Rom, muž, právník, narozený v České republice	20. Romka, žena, policistka, narozená v České republice